

Sygn. akt VI ACa 747/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ryszard Sarnowicz (spraw.)

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz

Sędzia SA - Małgorzata Manowska

Protokolant: sekr. sąd. Agnieszka Pawłowska

po rozpoznaniu w dniu 24 kwietnia 2015 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa M. K. i E. K.

przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W.

o stwierdzenie nieważności uchwały ewentualnie uchylenie uchwały

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 18 marca 2014 r., sygn. akt III C 937/12

I. zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a) w punkcie 1. ustala, iż uchwała nr (...) Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. z dnia 14 maja 2012 roku, jest nieważna,

b) w punkcie 2. zasądza od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. na rzecz powodów M. K. i E. K. solidarnie kwotę 437 zł (czteryście trzydzieści siedem złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,

II. zasądza od pozwanej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. na rzecz powodów M. K. i E. K. solidarnie kwotę 335 zł (trzysta trzydzieści pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym, w tym kwotę 135 zł (sto trzydzieści pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt VI ACa 747/14

UZASADNIENIE

M. K. i E. K. wnieśli o stwierdzenie w całości nieważności uchwały nr (...) Rady Nadzorczej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. z dnia 14 maja 2012 roku w sprawie ustalenia opłaty związanej z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej dla przeprowadzenia podziału Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. i utworzenia z części majątku Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. nowej Spółdzielni Mieszkaniowej (...) - z uwagi na sprzeczność z prawem przedmiotowej uchwały ewentualnie z ostrożności procesowej w przypadku gdyby Sąd nie stwierdził niezgodności z prawem

przedmiotowej uchwały, wnieśli o uchylenie przedmiotowej uchwały z uwagi na fakt, że ta uchwała w sposób oczywisty narusza interes prawny i uprawnienia skarżących.

Spółdzielnia Mieszkaniowa (...) w W. w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 18 marca 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 7 lutego 2012 roku członkowie pozwanej spółdzielni posiadający własność lokali mieszkalnych i udziały we własności miejsc postojowych w budynku przy ulicy (...) w W. podjęli na podstawie art. 108b §1 ustawy Prawo spółdzielcze uchwałę w sprawie utworzenia nowej spółdzielni mieszkaniowej. Uchwałę doręczono Zarządowi pozwanej spółdzielni w dniu 6 marca 2012 roku. W tym samym dniu wpłynął do spółdzielni wniosek o zwołanie Walnego Zgromadzenia spółdzielni mieszkaniowej w celu podjęcia uchwały o podziale spółdzielni. W dniu 11 czerwca 2012 roku Walne Zgromadzenie pozwanej podjęło uchwałę o podziale spółdzielni na podstawie uchwały w sprawie podziału pojętej przez członków spółdzielni. W związku z powyższym Komisja Organizacyjna Spółdzielni Mieszkaniowej (...) złożyła do Sądu Okręgowego pozew o uchylenie uchwały nr (...) Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. z dnia 11 czerwca 2012 roku i o wydanie orzeczenia zastępującego tę uchwałę. W dniu 14 maja 2012 roku Rada Nadzorcza Spółdzielni Mieszkaniowej (...) podjęła uchwałę nr (...) w sprawie ustalenia opłaty związanej z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej dla przeprowadzenia podziału Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w W. i utworzenia z części majątku Spółdzielni Mieszkaniowej (...) nowej Spółdzielni Mieszkaniowej (...). W jej treści uchwalono, że koszty przeprowadzenia czynności przygotowawczych pozwalających na przeprowadzenie podziału Spółdzielni Mieszkaniowej (...), w szczególności koszty opracowania niezbędnej dokumentacji, pokryją członkowie żądający podziału i utworzenia Spółdzielni Mieszkaniowej (...). Wobec powyższego Rada Nadzorcza wprowadziła opłatę związaną z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej do przeprowadzenia podziału w wysokości 20 000 złotych, którymi zostaną obciążeni wszyscy posiadający tytuł prawny do lokalu w budynku B. 4. Opłata ta miała zostać ostatecznie rozliczona na podstawie rzeczywistych kosztów Spółdzielni poniesionych w związku z przygotowaniem niezbędnej dokumentacji. Rzeczywista kwota miała zostać przeliczona na lokal i być płatna jednorazowo w terminie 14 dni od daty wystawienia faktury przez SM (...), natomiast faktury zaliczkowe na pokrycie tych kosztów miały zostać wystawione w terminie 7 dni od daty otrzymania faktur za te czynności. Wykonanie uchwały zostało powierzone Zarządowi Spółdzielni Mieszkaniowej (...). Jako podstawę prawną uchwały wskazano §159¹ ust. 6 statutu SM (...). Wskazana w uchwale kwota miała charakter szacunkowy, obejmowała jedynie zlecenia zewnętrzne spółdzielni (ekonomista, kancelaria prawna itp.) bez kosztów własnych spółdzielni. Na każdego członka nowo wydzielanej spółdzielni koszt przygotowania dokumentacji zawierał się w kwocie około 130 złotych. Uchwała została wysłana powodom w dniu 25 czerwca 2012 roku, ale na skutek awizowania list został zwrócony przez pocztę do pozwanej. Powodowie otrzymali przedmiotową uchwałę podczas wizyty w spółdzielni w dniu 27 lipca 2012 roku. Pozwana poniosła już koszty związane z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej do dokonania podziału spółdzielni na kwotę 23 946 złotych brutto (19 000 złotych netto), którą to dokumentację przygotowała przed terminem zakreślonym przez prawo spółdzielcze tj. przed Walnym Zgromadzeniem Spółdzielni. Pozwana rozpoczęła przygotowywać dokumentację podziałową po wpłynięciu wniosku odnośnie zwołania Walnego Zgromadzenia w przedmiocie podziału spółdzielni. Jak zaskarżona uchwała była podejmowana nie były znane pełne koszty przygotowywanej dokumentacji ale jedynie szacunkowe. Członkowie nowo powstałej spółdzielni mają zostać obciążeni jedynie połową kosztów ostatecznych, poniesionych na przygotowanie dokumentacji podziałowej.

Sąd Okręgowy w Warszawie prawomocnym wyrokiem z dnia 17 września 2013 roku w sprawie o sygn. akt IIIC 820/12 ustalił, że uchwała nr (...) Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Mieszkaniowej (...) z siedzibą w W. z dnia 11 czerwca 2012 roku w sprawie podziału Spółdzielni Mieszkaniowej (...) i utworzenia z części majątku Spółdzielni Mieszkaniowej (...) nowej spółdzielni (...), jest nieważna.

Sąd I instancji uznał, że roszczenie powodów o uchylenie zaskarżonej uchwały nie zasługuje na uwzględnienie z tego zasadniczego powodu, że ustawa prawo spółdzielcze nie przewiduje zaskarżania uchwał rady nadzorczej poza przypadkami wyraźnie wskazanymi w ustawie. Przepis art. 42 tego prawa odnosi się do uchwał walnego zgromadzenia. W jego ocenie prawo do sądu nie oznacza bowiem, że powodom przysługiwało prawo żądania uchylenia uchwały.

Powodowie zgłosili żądanie uchylenia uchwały, które im nie przysługiwało, gdy tymczasem przepis art. 189 k.p.c. przewiduje żądanie ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, w tym stwierdzenia nieważności uchwały rady nadzorczej. Tym samym powodowie mogli występować z roszczeniem opartym na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 58 k.c.

W przekonaniu Sądu Okręgowego powodowie mieli interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. w stwierdzeniu nieważności będącej przedmiotem postępowania uchwały, co zresztą nie było kwestionowane przez stronę pozwaną. Po nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 122, poz. 1024), która weszła w życie dnia 22 lipca 2005 r. w przypadku sprzeczności uchwały walnego zgromadzenia z ustawą przewidziana jest sankcja nieważności uchwały. Jednakże Sąd I instancji zauważył, że sformułowanemu przez powodów żądaniu ustalenia nieważności spornej uchwały nie towarzyszyło wskazanie bezwzględnie obowiązującego przepisu ustawy, który zostałby naruszony w związku z powzięciem tej uchwały. Sam zaś art. 42 § 2 ustawy, w jego ocenie, nie stanowi samodzielnej podstawy uprawniającej do stwierdzenia nieważności uchwały. Przepis ten stanowi bowiem, że uchwała Walnego Zgromadzenia sprzeczna z prawem jest nieważna. Zatem obowiązkiem powodów było wskazanie jakie przepisy prawa narusza kwestionowana uchwała. Oznaczało to w przekonaniu Sądu Okręgowego, że aby z niego skorzystać należy wskazać konkretny przepis. Niezasadne jest aby Sąd samodzielnie poszukiwał naruszonych przez zaskarżoną uchwałę przepisów.

Sąd Okręgowy nie dopatrył się również w treści przedmiotowej uchwały zapisów naruszających przepisy prawa czy interes powodów. Wskazał on, że zgodnie z art. 108a§ 1 i 2 Prawa spółdzielczego w razie wystąpienia przez członków spółdzielni do zarządu spółdzielni z żądaniem zwołania walnego zgromadzenia w celu podjęcia uchwały o podziale spółdzielni zarząd spółdzielni jest obowiązany niezwłocznie przygotować dokumenty niezbędne do podjęcia przez walne zgromadzenie uchwały o podziale oraz udostępnić je członkom żądającym podziału. Tym samym koszty związane ze sporządzeniem takiej dokumentacji zostają przez spółdzielnię poniesione przed wydaniem przez walne zgromadzenie uchwały w przedmiocie podziału spółdzielni i to niezależnie od tego czy będzie to uchwała pozytywna, uwzględniająca wniosek i dokonująca podziału spółdzielni czy negatywna. Tym samym, w ocenie Sądu I instancji, stwierdzenie nieważności uchwały Spółdzielni z dnia 11 czerwca 2012 roku w sprawie podziału pozwanej i utworzenia z jej majątku nowej Spółdzielni nie czyni bezprzedmiotową kwestii, w jaki sposób koszty te mają zostać rozdzielone. Skoro bowiem określone wydatki zostały już faktycznie poniesione w wykonaniu obowiązku, który na zarząd nakłada ustawa Prawo spółdzielcze, brak jest podstaw do przyjęcia jakoby uchwała w przedmiocie obciążenia nimi członków spółdzielni dzieliła losy uchwały o jej podziale.

Zdaniem Sądu Okręgowego powodowie, którzy zainicjowali proces podziału spółdzielni winni się liczyć z konsekwencjami finansowymi takiej decyzji. To powodowie zainicjowali ten proces, a spółdzielnia jedynie zareagowała zgodnie z prawem rozpoczynając proces przygotowywania dokumentacji podziałowej, który co przecież oczywiste jest procesem rozciągniętym w czasie. To spółdzielnia na chwilę obecną poniosła te koszty, a nie powodowie (podobnie inni z nowo wydzielanej spółdzielni). Opłata ujęta w uchwale miała charakter szacunkowy, a rzeczywiste rozliczenie kosztów przygotowywania dokumentacji jeszcze nie nastąpiło. Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że Rada Nadzorcza miała normatywną podstawę w treści art. 159¹ ust. 6 statutu do uchwalenia takiej uchwały, jak została podjęta.

W ocenie Sądu Okręgowego stwierdzenie nieważności uchwały jest dopuszczalne, ale powinno następować jedynie w rażących sytuacjach, takich jak np. podjęcie uchwały z przekroczeniem kompetencji przysługujących radzie nadzorczej (czyli poza zakresem spraw dotyczących nieruchomości wspólnej), pod wpływem wady oświadczenia woli powodującej bezwzględną nieważność czynności prawnej, z naruszeniem zasad funkcjonowania spółdzielni. Zdaniem Sądu brak jest podstaw do stwierdzenia takiej nieważności wobec braku naruszenia przepisów prawnych, w szczególności naruszenia ich w sposób rażący z podstawowymi zasadami porządku prawnego.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli powodowie zaskarżając go w całości i domagając się jego zmiany poprzez uwzględnienie powództwa. Powodowie podnieśli zarzuty:

1. naruszenia art. 233 §1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważania materiału dowodowego i dokonania jego oceny z pominięciem istotnej jego części tj. poprzez nieuwzględnienie przez Sąd dowodu w postaci znaczącej części zeznań złożonych przez Panią M. G. - Prezesa Zarządu pozwanej spółdzielni, w zakresie kwestii związanych z przygotowaniem dokumentów będących przedmiotem zaskarżonej uchwały, w szczególności czasu ich przygotowania, zakresu i kosztów - co w konsekwencji doprowadziło do błędnej subsumpcji normy prawnej określonej w art. 108 oraz w art. 108 b § 1, § 2 i § 6 ustawy Prawo Spółdzielcze z dnia 16 września 1982 r. (tekst jednolity: Dz. U. 2013 r. poz. 1443). W wyniku błędnych ustaleń faktycznych doszło do zastosowania normy prawa materialnego która nie może mieć zastosowania w przedmiotowej sytuacji.

2. naruszenia przepisów postępowania tj. art. 299 k.p.c. poprzez brak przeprowadzenia dowodu z przesłuchania powoda jako strony mimo istnienia niewyjaśnionych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy faktów.

3. naruszenia przepisu art. 328 § 2 k.p.c. poprzez pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przeprowadzenia przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych w zakresie kwestii zakresu dokumentacji której przygotowanie zleciła pozwana spółdzielnia, a także kwestii określonych w art. 108 i w art 108 b § 2 Prawa Spółdzielczego, co uniemożliwia kontrolę instancyjną przedmiotowego orzeczenia.

4. naruszenia art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 kodeksu cywilnego poprzez ich nie zastosowanie w przedmiotowym postępowaniu pomimo faktu, iż według Sądu I instancji stan faktyczny nie budził wątpliwości, a co więcej Sąd sam w treści uzasadnienia (strona 5-6) przyznał, iż ustalił, iż to właśnie wyżej wskazanej normy prawne (według Sądu I instancji) winny mieć zastosowanie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy się odnieść do zarzutów związanych z naruszeniem prawa procesowego. W przekonaniu Sadu Apelacyjnego część z tych zarzutów, związanych z uchybieniami w zakresie postępowania dowodowego i ustaleń faktycznych jest uzasadniona. Przede wszystkim należy tu zwrócić uwagę na pominięcie przez Sąd Okręgowy poczynienia ustaleń, na podstawie zebranego materiału dowodowego, na okoliczności związane z ewentualną sprzecznością zaskarżonej uchwały z zasadami współzycia społecznego i interesami powodów. Konsekwencją tego uchybienia był brak przyporządkowania poczynionych ustaleń faktycznych pod normę przepisu art. 58 § 2 k.c. zgodnie z którym nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

Sąd I instancji pominął w swoich ustaleniach faktycznych to, że koszty związane z przygotowaniem dokumentacji niezbędnej do dokonania podziału powstały w momencie gdy było już pewne, że spółdzielnia nie uda się dochować terminu określonego w art. 108a § 5 ustawy prawo spółdzielcze. Zgodnie z tym przepisem członkowie spółdzielni występujący z żądaniem podziału mogą wystąpić do sądu o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale jeżeli walne zgromadzenie nie rozpatrzy zgłoszonego żądania w terminie trzech miesięcy od dnia jego doręczenia. Termin ten ma charakter terminu prawa materialnego i w przypadku jego niedochowania przez spółdzielnię ewentualna uchwała podjęta po jego upływie jest nieważna, co zresztą w odniesieniu do uchwały podjętej przez pozwaną spółdzielnię w dniu 11 czerwca 2012 roku zostało stwierdzone wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 17 września 2013 roku. Z kolei stosownie do art 83 § 6 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych o czasie, miejscu i porządku obrad walnego zgromadzenia lub jego części zawiadamia się wszystkich członków na piśmie co najmniej 21 dni przed terminem posiedzenia walnego zgromadzenia lub jego pierwszej części. Zawiadomienie powinno zawierać czas, miejsce, porządek obrad oraz informację o miejscu wyłożenia wszystkich sprawozdań i projektów uchwał, które będą przedmiotem obrad oraz informację o prawie członka do zapoznania się z tymi dokumentami. Z powyższych przepisów wynika więc, że pozwana spółdzielnia aby zachować w/w terminy winna najpóźniej w dniu 15 maja 2012 maja dysponować wszystkimi dokumentami niezbędnymi do przeprowadzenia podziału spółdzielni. Przygotowanie tych dokumentów po tej dacie było już bezcelowe, bowiem spółdzielnia nie mogła już podjąć ważnej uchwały w przedmiocie podziału spółdzielni.

Tymczasem z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że koszty związane ze sporządzeniem przedmiotowej dokumentacji powstały właśnie w momencie gdy nie było już możliwe podjęcie ważnej uchwały przez spółdzielnię. Wynika to z dołączonych do akt sprawy dokumentów i z twierdzeń strony pozwanej zgodnie z którymi umowy w tym przedmiocie zawierano w dniach 15, 21 i 30 maja, a jedna z płatności przypadła na 5 czerwca 2012 roku (k. 24, umowa z dnia 15 maja 2012 roku k. 67, umowa z dnia 30 maja 2012 roku k. 72, umowa z dnia 21 maja 2012 roku k. 76, faktura z 5 czerwca 2012 roku k. 77). Poza tym jak wynika z pisma prezesa zarządu pozwanej z dnia 30 kwietnia 2012 roku, już wtedy pozwana zdawała sobie sprawę z tego, że wątpliwe jest przygotowanie dokumentacji na czas, choć błędnie wskazano w tym piśmie termin 6 maja 2012 roku (k. 94-95).

Treść i prawdziwość w/w dokumentów nie była przez strony kwestionowana winne one zatem stać się podstawą ustaleń faktycznych.

W przekonaniu Sądu Apelacyjnego poczynione w ten sposób ustalenia faktyczne wskazują na to, że w chwili powstania tych kosztów, i jeszcze przed podjęciem zaskarżonej uchwały, pozwana spółdzielnia miała świadomość, że koszty te ze względu na upływ terminu określonego w art. 108a § 5 ustawy prawo spółdzielcze, nie będą celowe. W ocenie Sądu II instancji oznacza to, że dopuszczenie do powstania tych kosztów w takiej sytuacji oraz obciążenie nimi wyłącznie mieszkańców budynku (...) jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Jeśli do podziału spółdzielni nie doszło z przyczyn niezależnych od osób które domagały się dokonania tego podziału, w szczególności w przypadku gdy zawini spółdzielnia, uchwała taka bezsprzecznie narusza prawa członków spółdzielni poprzez obciążenie ich kosztami, których powstania nie spowodowali. Za błędne i nieprawidłowe działania spółdzielni odpowiadają wszyscy jej członkowie, brak jest podstaw do cedowania tej odpowiedzialności wyłącznie na ich część, która do powstania takich kosztów się nie przyczyniła. Członkowie spółdzielni mieszkaniowej winni ponosić koszty związane z zaspokojeniem ich potrzeb mieszkaniowych jak i stosownie do art. 19 § 2 ustawy o prawo spółdzielcze uczestniczą w pokrywaniu strat poniesionych przez spółdzielnię. Brak jest zaś przepisu, który pozwalałby na obciążenie wyłącznie części członków spółdzielni kosztami, które nie są związane bezpośrednio z zaspokajaniem ich potrzeb mieszkaniowych jaki i z ich udziałem w spółdzielni, a winny obciążać wszystkich jej członków.

Wbrew więc stanowisku Sądu I instancji przedmiotowa uchwała jest nieważna ze względu na to, że jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). W tym miejscu należy zaś jedynie wyjaśnić, że przedmiotowa uchwała poprzez obciążenie mieszkańców bloku (...) obowiązkiem zapłaty stanowi czynność prawną, zatem jako taka podlega dyspozycji przepisu art. 58 § 2 k.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 1990 r., III CZP 7/90, OSNC 1990, nr 10-11, poz. 135, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 1992 r., I CRN 113/92, OSN 1993, nr 5, poz. 86).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku na podstawie przepisu art. 386 § 1 k.p.c. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania przed Sądem I instancji oraz przed Sądem II instancji oparto na przepisie art. 98 k.p.c.